

A LUAINA BUK KAI PETERO

¹ Petero, tika na apostolo kai Iesu Kristo, tadav diat di ga pilak pa diat, a umana vaira dia ki vurvurbit ta ra gunan Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia ma Bitinia, ² da ra minatoto, God, Tama i dat, i ga nunure diat tana amana iat, ma ra Tulungen i ga vagomgom diat, upi diat a toratorom ma upi da puk diat ma ra gapu i Iesu Kristo: Da vangala pa ra varmari ma ra malmal pire vavat.

A launa kini nunur

³ Da pite pa God Tama i kada Luluai Iesu Kristo, nina i ga kava vakalamane dat ta kana ngala na varmari upi ra launa kini nunur, ure ra nilaun mulai kai Iesu Kristo kan ra minat, ⁴ upi dat a kale ra tabarikik ba pa i maroto, ma i gomgom ma pa i panie, di ga vung valiling ia arama ra bala na bakut upi kavavat, ⁵ ma di balaure avat ma ra dekdek i God ta ra nurnur upi ra varvalaun, nina di ga vaninare upi na vana rikai ta ra mutuaina. ⁶ Ava manga gugu tana, ma a dovotina go ava kairane a ikilik na kinadik, ure ra lavur mangamangana varilam, ona na topa ia damana, ⁷ upi da nunure kavava nurnur, nina i manga ngatngat ta ra goled nina ba na panie, ma a dovotina di valar kilang ia ma ra iap, upi da gire tadav ra pite varpa, a variru ma ra minamar ta ra vinavana rikai kai Iesu Kristo, ⁸ nina ava mari ia, ma pa ava ga gire boko; ava nurnur tana, ma a dovotina go pa ava gire, ma ava gugu tana ma ra gugu ba pa di vatang ot pa ia, ma i

ngala mat ra minamarina; ⁹ tago ava vatur vake ra vapuak i kavava nurnur, ia ra varvalaun kai ra tulungea i vavat. ¹⁰ Ure nam ra varvalaun a umana propet, diat dia ga varvai na propet ure ra varmari ba da tul tar ia ta vavat, dia ga ongor ma ra tinikan, ¹¹ dia ga tikan ma dia ga tamean bulbulu upi nam ra tataun ba ra mangamangana kilala, a Tulungea i Kristo nina i ga ki ta ra bala i diat, i ga vakilang tar ia ta diat ta nam ra bung ba i ga varvai lua tana ure ra lavur kinadik kai Kristo ma ra lavur minamar ba na mur tana. ¹² Di tar vaarike go ra lavur magit ta diat, vakir upi diat a kudakudar me ta diat mulai, upi diat a kudakudar me ta vavat; diat, di ga kap ra bo na varvai pire vavat ta ra Takodo na Tulungen, nina di ga tulue marama ra bala na bakut, go di ga ve avat tana; ma nam ra lavur magit a umana angelo dia mainge upi diat a na ot pa ia.

A nioro upi ra gomgom na nilaun

¹³ Io, avat a vi Pit ra livua i ra nuknuk i vavat, avat a minana ma avat a nurnur bulbulu upi ra varmari ba da tul tar ia ta vavat ta ra vinavana rikai kai Iesu Kristo; ¹⁴ da ra umana natu i ra tinorom, ma koko avat a varogopane avat ma kavava lavur mamainga lua ta ra kilala ava ga ngulngul tana; ¹⁵ boina ba avat a gomgom ta kavava lavur mangamangana, da nina i ga oro pa avat i gomgom; ¹⁶ tago di ga tumu ia dari: “Avat a gomgom; tago iau tar gomgom.” ¹⁷ Ma ona ava kail pa ia ba Tama, nina i kure ra papalum kai ra tarai tikatikai, ma pa i ru vakuku ta tikai, boina ba avat a vanavana ma ra bunurut ta nam ra kilala ava ki na vaira tana. ¹⁸ Tago ava nunure ba pa

di ga kul valaun avat ma ra magit i panie, a silva ba ra goled, kan ra lavur mangamangana vakuku, nina a umana tama i vavat di ga tovatovo avat i tana; ¹⁹ di ga kul valaun avat ma ra ngatngat na gap, da ra gapu i ra gomgom na lam, a gapu i Kristo iat; ²⁰ nina di ga nunure amana iat, ba pa di ga vaki boko ra vunapai ra rakarakan a gunagunan, ma di ga vaarike ta ra mutuai ra tataun ure avat, ²¹ ma ava nurnur tai God tana, nina i ga vatut pa ia mulai kan ra minat, ma i ga tul tar a minamar tana; upi kavava nurnur ma kavava kini nunur na tur tai God. ²² Tago ava ga vagomgom ra tulungea i vavat ta kavava tinorom tadav ra dovotina upi ra dovot na varmari tadav ra lavur tura i vavat, i boina avat a varmari vargil ma ra malamalapang na bala; ²³ tago vakir di ga kava vakalamane avat ta ra magit i panie, di ga kava vakalamane avat ta ra magit ba pa i panie, ta ra tinata kai God, nina i laun ma i tur pa na mutu. ²⁴ Tago:

“A tarai par dia varogop ma ra vura,

Ma kadia minamar i da ra pupuna.

A vura i makuk, ma ra pupuna i bura;

²⁵ Ma ra tinata kai God na tur pa na mutu.”

Ma go ra tinata ia ra bo na varvai, ba di ga varve avat i tana.

2

A vat i laun ma ra gomgom na tarai

¹ Avat a vung vue ra lavur kaina ninunuk, ma ra lavur vavagu ma ra lavur vaongo, ma ra lavur varngu ma ra lavur kaina varurai, ² ma boina ba

avat a kaina upi ra polo na u i tulungen, ma i dovot, da ra umana kuramana, upi avat a taiak tana upi ra varvalaun; ³ ona ava ga valar kilang ra varmari kai ra Luluai; ⁴ avat a mai tadav ia, tadav ra vat i laun; a dovot, a tarai di ga vue ma God i ga pilak pa ia, a ngatngatina, ⁵ i boina ba avat bula, a umana launa vat, avat a papait vaarike avat upi ta pal i tulungen, a gomgom na tarai na tinabar, upi avat a tul tar ra umana tinabar dia tulungen ma dia ko ta ra mata i God ure Iesu Kristo. ⁶ Tago i tur ta ra Buk Tabu:

“Gire ina vung tika na vat na bita ngu na pal ta ra gunan Sion, a ngatngatina ma di ga pilak pa ia;

Ma pa da varuva nina i nurnur tana.

⁷ Pire vavat, ava nurnur, i ngatngat, ma pire diat, ba pa dia nurnur:

“Nam ra vat, nina ba ra umana tena pait pal di ga pilak vue,

Nina iat di ga vung ia upi ra luaina ta ra ngu na pal;”

⁸ ma:

“A vat na tukatukai; ma ra timul i ra vat na tukatukai;”

dia tutukai tana, tago pa dia torom. ta ra tinata; ma di ga tibe diat upi ia. ⁹ Ma avat, a vuna tarai avat, ba di ga pilak pa ia, a vuna tena tinabar na king, a gomgom na vuna tarai, a tarai God iat i kale, upi avat a ve tar ra ko na maukua i nina i ga oro pa avat kan ra bobotoi tadav kana enana kapa; ¹⁰ amana, vakir a vuna tarai avat, ma ieri di ga vaki avat upi ra tarai kai God; amana pa ava ga vatur vake ta varmari, ma go ava tar vatur vake.

A umana vilavilau kai God

¹¹ A vakavakak na tarai, avat, ava ki na vaira ma ava vanavana ka, iau vargat avat, upi avat a vatabue ra lavur mamainga i ra paka i vavat, diat dia varubu ma ra tulungea i vavat, ¹² ma upi avat a pait mal kavava lavur mangamangana livuan ta diat ra umana Tematana; upi diat, dia tata vakaina avat, da avat a umana tena varpam, diat a pite pa God ta ra bung na vavaarikai, ure kavava umana bo na papalum nina ba dia gire.

¹³ Boina ba avat a vamolo tar avat ta ra lavur varkurai di vatur ia ra pia ure ra Luluai; ta ra king i lualua kakit; ¹⁴ ba ta ra umana tena varkurai na gunan i tul vue diat upi ra. balbali ta diat dia pait ra umana kaina magit, ma ra pite varpa tadav diat dia pait ra. boina. ¹⁵ Tago ra nuknuk i God i damana, upi avat a vamut vue ra papaua kai ra lavur tabobo ma ra lavur bo na papalum; ¹⁶ da ra tarai dia langalanga, da ra umana vilavilau kai God ma koko na varogop ma diat, dia tuba ra kaina ma ra kini langalanga. ¹⁷ Avat a ru ra tarai par, avat a mari ra tara na tura i vavat. Avat a burut tai God. Avat a ru ra king.

A valavalar i Iesu ure ra kini na malari

¹⁸ Avat, a umana tultul, boina ba avat a toratorom ta kavava lavur luluai ma ra bunurut, vakir ta diat ika dia boina, ma i madu ra maukua i diat, ta diat bula i dekdek ra maukua i diat. ¹⁹ Tago da manane go ra magit dari, ba ta tikai, tago dir varnununurai ma God, i ki vamadudur pa ra magit na varmonong ba i kairane ra kinadik, ma pa i vuna tana. ²⁰ Ona ava langlang, tago

di kita avat ure kavava varpiam ma ava ki vamadudur tana, a mangamangana langlang ava nam? Ma ba di vakadik avat ure kavava bo na papalum ma ava ki vamadudur tana, nam ra magit God i manane. ²¹ Di ga oro pa avat upi nam; tago Kristo i ga malari bula ure avat, ma i ga vung kapi kana valavalar ta vavat upi avat a murmur ra pal a kauna; ²² pa ta varpiam i ga pait ia, ma pa di gire tadav ta vaongo ta ra ngiene; ²³ nina, ba di vul ia, pa i ga varvul balbali mulai; ba i ga kairane ra kinadik, pa i ga varvaunungai; i ga nur tar mule tai nina i varkurai takodo; ²⁴ nina iat i ga puak kada varpiam ma ra palapakana ta ra davai, upi dat, ona da tar mat kan ra varpiam, dat a laun upi ra mangamangana takodo; ava tar lagar ta ra kinkinina. ²⁵ Tago ava ga vana rara da ra umana sip; ma go ava tar lilikun tadav ra Tena Balabalaure ma ra Monamono kai ra tulungea i vavat.

3

A kini na tinaulai

¹ Damana bula, avat ra vaden ava tar taulai, avat a vamolo tar avat ta kavava umana tutana tikatikai; upi damana, ba ta umana pa dia torom ta ra tinata, da ting ot pa diat ma ra bo na mangamangana ka kai kadia umana taulai; ² tago dia gire kavava mangamangana gomgom nina i tur varurung ma ra bunurut. ³ Koko kadia minong na tur ta ra paka i diat, ta ra viri pepe na ulu i diat, ba ra varmar di ga pait ia ma ra goled, ba ra umana mal kumau dia mong me; ⁴ na tur ta ra maukua i. ra tulungea i diat di ga ive, ta

ra.mangamangana ba pa i panie, a tulungea i diat nina i vovovon ma i madu bula, ma i ngatngat ta ra mata i God. ⁵ Tago damana bula ra gomgom na vaden amana iat, nina dia ga nurnur tai God, dia ga mong damana, dia ga vamolo tar diat ta kadia umana tutana; ⁶ da Sara i ga torom tai Abaraam ma i ga vatang ia ba luluai; ba ava pait ra boina ma ba ava burut ta ra magit na kinaian, ieri avat ra umana natuna.

⁷ Avat a tarai, ava tar taulai, damana bula, boina avat a ki pire kavava umana taulai ma ra kabinana; avat a tul tar ra variru ta diat ra vaden, tago diat a umana bilua, ma dia kale pa bula ra varmari ure ra nilaun; upi koko da tur bat kavava lavur niaring.

A kinadik ure ra mangamangana takodo

⁸ Ma go i par me; boina ba na kopono ko ra nuknuk i vavat, avat a mari biaui, ma avat a varmari da ra tarai dia barturana, na vovovon ra tulungea i vavat ma na ikilik ra nuknuk i vavat ure avat mulai; ⁹ koko ava bali ra kaina ma ra kaina, a varvul ma ra varvul; da pukue ke pi a varvadoan; tago di ga oro pa avat upi avat a kale pa ra varvadoan. ¹⁰ Tago:

“Nina i mari ra nilaun,
Ma i mainge upi na gire ra lavur bo na bung,
Na tigel ra karameana ta ra kaina,
Ma ra ura bul na ngiene upi koko dir a tatike ra vaongo.

¹¹ Ma na lingan kan ra kaina, ma na pait ra boina;
Na tikan upi ra malmal ma na ure.

¹² Tago ra ura kiau na mata i ra Luluai dir gire diat ra lavur tena takodo,

Ma ra ura talingana dir valongore kadia nilul;
Ma ra mata i ra Luluai i bohe diat, dia pait ra
kaina.”

¹³ Ma to ia bar na vakaina valar pa avat, ona
ava varvargat upi ra magit i boina? ¹⁴ Ma ba
di vakadik avat ure ra mangamangana takodo,
ava ti doan; ma koko avat a burut ta kadia
varvaburut, ma koko avat a ngarao tana; ¹⁵ avat a
ru Kristo ta ra bala i vavat da i tar Luluai; avat a
ki na vaninara vatikai, upi avat a bali ra tinata
kadiat dia titir avat ta ra vunapai ra nurnur i
ki ta vavat; ma avat a bali ia ma ra madu na
maukua i vavat ma ra bunurut; ¹⁶ avat a ongor
upi ra bo na varkurai na bala, upi diat, dia vul
kavava bo na mangamangana tai Iesu, diat a ruva
boko ta ra magit dia tata kaina ure avat i tana.
¹⁷ Tago i manga boina, ona ra mamainga kai God
i damana, pi avat a kairane ra kinadik ure ra bo
na papalum, ma pa i boina ba avat a malari ure
ra varpiam. ¹⁸ Tago Kristo bula di tar vakopono
vakadik ia ure ra varpiam, ra tena takodo ure
diat ba pa dia takodo, upi na ben pa dat tadav
God; di ga doko ra palapakana, ma di ga valaun
ra tulungeana; ¹⁹ nina i ga vana tana ma i ga
varvai tadav diat ra lavur tulungen dia ga ki ta
ra pal na banubat, ²⁰ diat dia ga varpiam amana,
ba God i ga ungunng pa diat ta ra kilala kai Noa
ba di ga pait ra parau ta tana nina di ga valaun
ta umana, lavutul a tulungen me, ta ra tava, ²¹ a
dovot na malalar i ra baptaiso, nina i valaun avat
ieri, vakir a vungvunguai na dur ta ra paka i dat,
ia kaka ra tinikan upi ra bo na varkurai na bala ta
ra mata i God ure ra nilaun mulai kai Iesu Kristo;

²² nina i ki ta ra lime tuna God, tago i tar tutua urama ra bala na bakut; ma ra umana angelo, ma diat di ga tul tar ra varkurai ma ra dekdek ta diat, di ga vamolo tar diat i tana.

4

A enana mangana nilaun

¹ Tago di ga vakadik Kristo ta ra pakana, boina ba avat a vargal ma nam uka ra nuknukina; tago nam i tar kadik ra pakana i ngo kan ra varpiam.

² Upi papa gori koko na pait mule ra lavur kaina mamainga i ra paka i ra tarai ta ra ibaiba i kana nilaun, upi na pait ika ra mamainga kai God.

³ Tago ra lavur kilala i tar par da ga pait ra lavur mamainga kai ra lavur Tematana tana, ma da ga la ta ra varpiam, ma ta ra lavur kaina mamainga, ma ra nimomo vain, ma ra kor na lukara, ma ra nimomo varurung ma ra bilak na lotu tadav ra umana tabataba; ma i topa ia pi da ngo tana.

⁴ Ma dia kaian ta go, tago pa ava vutvut varirivut mulai ma diat ta nam ra kopono lum, i buka lake ma ra mangamangana vovoloji, ma dia tata kaina ure God; ⁵ ma nina i tar vaninara upi na kure ra tarai dia laun, ma diat dia mat, na tir boko diat tana.

⁶ Damana di ga varvai ma ra bo na varvai tadav diat a lavur minat, upi da kure diat vada ra tarai ta ra paka i diat, ma upi diat a laun ta ra tulungea i diat da God.

A umana bo na tena balabalaure

⁷ Ma i tia maravai ra mutuai ra lavur magit: boina avat a minana ma avat a tavangun upi ra niaring; ⁸ ma avat a manga nuk pa go ra magit:

na malamalapang tuna kavava varmari vargil, tago a varmari i tuba ra pepeal varpiam. ⁹ Avat a vango vargiliane avat, ma koko avat a urur tana; ¹⁰ da ra tinabar di ga tul tar ia ta vavat tikatikai, avat a maravut vargiliane avat da ra umana tena balabalaure ure ra do na mangana varmari kai God. ¹¹ Ona tikai i tata, na tata da ra tinata kai God; ona tikai i maramaravut, na maravut da ra dekdek God i tul tar ia tana; upi da pite pa God ta ra lavur magit par ure Iesu Kristo, nina ba kana muka ra minamar ma ra varkurai pa na mutu. Amen.

A varvakadik pire ra te Kristo

¹² A umana vakavakak, koko avat a kaian ta ra valavalar i dada ra iap pire vavat, pi da valar avat tana; pa ta enana magit nam; ¹³ ba di tibe avat ma ra kinadik kai Iesu, avat a gugu; upi, ta kana vinavana rikai bula, avat a ga ma ra ngala na gina. ¹⁴ Ba di vul avat ure ra iang i Kristo, ava ti doan; tago ra Tulungea i ra minamar, ma ra Tulungea i God i ki pire vavat. ¹⁵ Koko ta tikai ta vavat na kairane ra kinadik da ra tena vardodoko, ba ra tena nilong, ba ra tena varpiam, ba da ra tutana i bili vakuku ra papalum kai ra enana; ¹⁶ ma ona di vakadik ta tikai, tago ia ra talai Kristo, koko na ruva nam; boina ba na pite pa God ta go ra iang. ¹⁷ Tago i tar pot ra kilala ba di tur pa ra varkurai ta ra kuba i God tana; ma ona di tur pa ia pire dat lua, ava bar ra mutuai diat, ba pa dia toratorom ta ra bo na varvai kai God? ¹⁸ Ma ona i papait na dekdek upi da valaun ot pa ra tena takodo, na tur rikai ave ra tena varpiam ma ra tena varpuai? ¹⁹ Ioi, diat bula dia kairane

ra kinadik varogop ma ra mamainga kai God, diat a pait ra boina ma diat a nur tar ra tulungea i diat ta ra dovot na tena vavaki tana.

5

A kikil na sip kai God

¹ Iau vargat ra umana patuana pire vavat, iau a patuana bula, ma a tena varvai dovot ure ra umana kinadik kai Kristo, ma ina vatur vake bula ra minamar da ga vaarike boko: ² Avat a tabatabar ra kikil na sip kai God, i tur pire vavat, ma avat a balaure, koko da vovo pa avat tana, boina ba avat a tamarigat upi ia da i topa God; koko ure ra dur na tabarikik, ta ra minariga na nununuk uka; ³ koko ava papait na luluai pire diat ta ra papalum di ga tibe tar ia ta vavat, boina ba avat a umana valavalar ure ra kikil na Sip. ⁴ Ma ba i vana rikai ra tena balabalaure sip i ngala kakit, avat a vatur vake ra kere na minamar nina ba pa i panie. ⁵ Avat a umana barmana, avat a toratorom ta diat a umana patuana. Maia, avat par, avat a vi pit ma ra ikilik na ninunuk ure avat mulai, ma avat a toratorom vargil ta vavat; tago God i onge bat nina i malamala luluai, ma i tul tar kana varmari tai nina i vovovon ra balana. ⁶ Avat a vaikilik pa mule avat ta ra vavai ra dekdek na lima i God, ma ia na vangala pa avat ta kana kilala; ⁷ ma avat a puak tar kavava nginarao tai God, tago i mataure avat. ⁸ Boina ba avat a minana, ma avat a monamono, tago kavava ebar, Satan, i vana lamlabit da ra leon, i kukula mat, ma i tikatikan upi ta umana ba na konom pa diat; ⁹ avat a onge bat ia ma ra nurnur,

tago ava nunure di vakadik bula diat ra umana tura i vavat ta ra rakarakan a gunagunan ma go ra umana kinadik. ¹⁰Ma ra God i ra lavur varmari par, nina i ga oro pa avat tadav kana minamar pa na mutu tai Kristo, ia iat na mal pa avat, ma na vatur vapadikat avat, ma na vaongor avat, ba ava tar kairane ra kinadik ta umana bung. ¹¹Da tul tar ra varkurai tana pa na mutu. Amen.

A mutuaina tinata na varvagai

¹²Iau tar tumu go ra ik a buk tadav avat, ta ra maramaravut kai Siluano, (iau nuk ia, ba ia ra dovot na tura i dat), upi ina vargat avat, ma upi ina varvai dekdek, ba go ra varmari, ava tur tana, a dovot na varmari kai God. ¹³Nina di ga pilak pa avat varurung me, ma i ki Babilon, i vatatabe avat; damana bula Marko, natugu. ¹⁴Avat a vatatabe vargiliane avat ma ra vargalum na varmari.

A malmal tadav avat par ava ki tai Kristo.

**A BUK TABU A MAULANA KUNUBU ma A
KALAMANA KUNUBU**
**The Holy Bible in the Kuanua language of Papua New
Guinea**
Buk Baibel long tokples Kuanua long Niugini

Copyright © 1882-1983 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kuanua or Tinata Tuna or Tolai (Kauana)

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

1882 Mark 1883 +Matthew 1885 +Gospels (with revised Mt. Mk) BFBS NSW
Aux, Sydney 1891 +New Testament 1901 +New Testament (revised) BFBS,
London Translated by James Chalmers and W.G. Lawes (LMS)
1935 +New Testament [Repr +1942-1951] BFBS, London Translated by R.
Lister Turner and J.B. Clark (LMS)

1959 +New Testament 1962 +Genesis 1964 +Psalms BFBS, London and
Sydney 1971 1 Peter J. Palmer, Auckland 1973 +Bible (Repr 1974-+1991 BS
in Papua New Guinea, [Port Moresby-Lae] Revised and translated by Percy
Chatterton (LMS), assisted by Taunao Agaru, Reatau Mea, Morea Igo, Egi
Raka, Puka Oala, Mavara Hekure, and Dago Morea

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 9 Oct 2020

bbc5a26d-4db3-53f1-9593-2319b90317db